

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 403

Finanse publiczne

Redaktorzy naukowi

Jerzy Sokołowski

Michał Sosnowski

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Agnieszka Flasińska, Barbara Majewska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Magdalena Kot

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania

znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa

www.pracnaukowe.ue.wroc.pl

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska

(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192

e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-535-3

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

ul. Komandorska 118/120 53-345 Wrocław

tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl

www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Arkadiusz Bernal: Discrimination of domestic supplies relative to imports for the value added tax exemptions	11
Szymon Bryndziak: Family allowance in personal income tax, in the context of tax expenditures.....	21
Andrzej Czyżewski, Anna Matuszczak: KRUS w budżecie rolnym Polski w długim okresie.....	30
Agnieszka Deresz, Marian Podstawka: Mechanizmy przestępstw podatkowych na przykładzie podatku VAT	42
Jarosław Dziuba: Fiskalne skutki kształtowania stawek podatku od nieruchomości przez miasta na prawach powiatu.....	54
Malgorzata M. Hybka: Discretionary tax liability reliefs in Germany and Poland	66
Agata Jakubowska: Zaufanie podstawą współpracy banku i samorządu lokalnego.....	77
Aneta Kargol-Wasiluk, Adam Wyszowski: Rola rady fiskalnej w utrzymaniu dyscypliny finansów publicznych. Wnioski dla Polski	87
Krystyna Kietlińska: Rola 1% w zasilaniu organizacji pożytku publicznego (OPP)	102
Krzysztof Kil, Mateusz Folwarski: Czynniki wpływające na wynagrodzenia zarządów banków spółdzielczych w województwie małopolskim w okresie pokryzysowym	112
Marta Kluzek: Preferencyjne opodatkowanie dochodów z kapitałów pieniężnych – możliwość czy konieczność?	122
Anna Leszczyłowska: Obciążenia spółek kapitałowych podatkiem dochodowym w koncepcji <i>allowance for corporate equity</i> (ACE).....	132
Robert Lisowski: Stopy zwrotu otwartych funduszy emerytalnych po reformie.....	141
Malgorzata Mazurek-Chwiejczak: Kierunki ewolucji modeli opodatkowania konsumpcji w państwach OECD	153
Ewelina Młodzik: Źródła i rodzaje ryzyka w sektorze finansów publicznych	163
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Zarządzanie sektorem publicznym a preferencje publiczne	172
Błażej Pilarczyk: Podatkowa grupa kapitałowa w sektorze elektroenergetycznym w Polsce	183

Elwira Pindyk: Wpływ planu zagospodarowania na dochody gminy z tytułu podatku od nieruchomości od osób fizycznych	192
Piotr Podsiadło: Zagadnienie pomocy publicznej z perspektywy traktatowej przesłanki jej wpływu na konkurencję i wymianę handlową na rynku wewnętrznym	206
Ireneusz Pszczółka: Wybrane aspekty funkcjonowania państwowych funduszy majątkowych	217
Piotr Ptak: Arithmetic of sovereign debt crisis in Europe and challenges ahead	227
Halina Rechul: Cele i zarządzanie ryzykiem jako elementy kontroli zarządczej w jednostkach sektora finansów publicznych	238
Magdalena Rękas: Wpływ zmian konstrukcji ulgi na dzieci na dochody do dyspozycji rodzin w Polsce	248
Mateusz Rolski: Banki spółdzielcze w Polsce – własność prywatna w służbie społeczności lokalnej czy przedsiębiorstwa nastawione na zysk?.....	265
Jacek Sierak: Selected problems of finances of municipalities in the 25 th year of self-government in Poland.....	275
Karolina Sobczyk, Joanna Woźniak-Holecka, Tomasz Holecki: Organizacja i finansowanie programów z zakresu profilaktyki raka szyjki macicy skierowanych do kobiet w województwie śląskim.....	289
Jerzy Sokolowski: Opodatkowanie osób fizycznych w Polsce podatkiem dochodowym w latach 2009-2013	298
Michał Sosnowski: Redistributive function of fiscal policy and the income inequalities among the society.....	308
Katarzyna Stabryła-Chudzio: Kierunek zmian w płatnościach bezpośrednich dla rolnictwa państw członkowskich Unii Europejskiej.....	321
Edyta Sygut: Wydajność fiskalna a przedmiot i podstawa opodatkowania podatku akcyzowego	331
Tomasz Śmietanka: Finansowo-administracyjne aspekty współpracy JST subregionu radomskiego z samorządem województwa (w opinii wójtów, burmistrzów i starostów)	341
Anna Świrska: Metoda kalkulacji poziomu dochodów własnych gminy na potrzeby wyliczenia kwoty podstawowej subwencji wyrównawczej	354
Zuzanna Urbanowicz: Polityka pieniężna Narodowego Banku Polskiego a decyzje Europejskiego Banku Centralnego	364

Summaries

Arkadiusz Bernal: Dyskryminacja dostaw krajowych w porównaniu z importem w wypadku zwolnień z podatku od wartości dodanej.....	11
Szymon Bryndziak: Ulga prorodzinna w podatku dochodowym od osób fizycznych w kontekście <i>tax expenditures</i>	21
Andrzej Czyżewski, Anna Matuszczak: Farmers' social security fund in Polish agricultural budget in the long term.....	30
Agnieszka Deresz, Marian Podstawka: Mechanisms of tax frauds based on VAT.....	42
Jarosław Dziuba: Fiscal implications of real estate tax rates established by cities with county rights.....	54
Małgorzata M. Hybka: Ulgi w spłacie zobowiązań podatkowych w Niemczech i w Polsce.....	66
Agata Jakubowska: Trust as a fundament of cooperation between bank and local government.....	77
Aneta Kargol-Wasiluk, Adam Wyszowski: The role of fiscal council to maintain discipline of public finance. Some implications for Poland.....	87
Krystyna Kietlińska: The role of 1% of PIT and CIT in supporting charity organizations in Poland.....	102
Krzysztof Kil, Mateusz Folwarski: Determinants of remuneration of the cooperative banks' board members in Lesser Poland Voivodeship in the post-crisis period.....	112
Marta Kluzek: Preferential taxation of income from capital gains – possibility or necessity?.....	122
Anna Leszczyłowska: Corporate tax burden in the concept of an allowance for corporate equity (ACE).....	132
Robert Lisowski: Open pension funds' rates of return after the reform.....	141
Małgorzata Mazurek-Chwiejczak: Directions of consumption tax models evolution in OECD member states.....	153
Ewelina Młodzik: Sources and types of risk in the public finance sector.....	163
Grażyna Musialik, Rafał Musialik: Public sector management vs. public preferences.....	172
Błażej Pilarczyk: Tax capital group in the electricity sector in Poland.....	181
Elwira Pindyk: Influence of development plan on the municipality's incomes for property tax from natural persons.....	192
Piotr Podsiadło: A question of state aid from the perspective of the treaty premise of its effect on competition and the trade exchange on the internal market.....	206
Ireneusz Pszczołka: Selected aspects of the operating of sovereign wealth funds.....	217

Piotr Ptak: Arytmetyka kryzysu zadłużenia w Europie a wyzwania na przyszłość	227
Halina Rechul: Objectives and risk management as part of management control in the public finance sector.....	289
Magdalena Rękas: Impact of structural changes in children relief available for income for families in Poland	248
Mateusz Rolski: Co-operative banks in Poland – private property at the service of the local community or an enterprise set to the profit?	265
Jacek Sierak: Wybrane problemy finansów gmin w 25. roku samorządności terytorialnej w Polsce	275
Karolina Sobczyk, Joanna Woźniak-Holecka, Tomasz Holecki: Organisation and financing of the programmes from the scope of cervical cancer prevention targeted at women in the Silesian Voivodeship	289
Jerzy Sokolowski: Taxation of individuals in Poland with income tax in the years 2009-2013.....	298
Michał Sosnowski: Redystrybucyjna funkcja polityki fiskalnej a nierówności dochodów ludności	308
Katarzyna Stabryła-Chudzio: The direction of changes in direct payments for agriculture of the European Union member states.....	321
Edyta Sygut: Fiscal efficiency vs. the tax base of excise tax	331
Tomasz Śmietanka: Financial and administrative considerations of the cooperation of the communes and districts of Radom subregion with the self-government of the voivodeship (according to commune administrators, mayors and district administrators)	341
Anna Świrska: Calculation method for optimizing incomes from the equalized part of the subsidy transferred to municipalities.....	354
Zuzanna Urbanowicz: Monetary policy of the National Central Bank of Poland vs. the decisions of the European Central Bank	364

Krystyna Kietlińska

Spółeczna Akademia Nauk w Łodzi
e-mail: krystyna.kietlinska@uni.lodz.pl

ROLA 1% W ZASILANIU ORGANIZACJI POŻYTKU PUBLICZNEGO (OPP)

THE ROLE OF 1% OF PIT AND CIT IN SUPPORTING CHARITY ORGANIZATIONS IN POLAND

DOI: 10.15611/pn.2015.403.09

Streszczenie: Artykuł dotyczy oceny funkcjonowania 1% podatku dochodowego jako źródła zasilania organizacji pożytku publicznego. Analiza przeprowadzona jest z punktu widzenia beneficjentów i opiera się na danych statystycznych opracowanych przez GUS, Biuro Analiz Sejmowych oraz stowarzyszenie Klon/Jawor. Badanie obejmuje lata 2010-2013. Przeprowadzone rozważania dają podstawę do wskazania pozytywów i słabości funkcjonowania mechanizmu 1%.

Słowa kluczowe: 1% podatku dochodowego, dochody, organizacje pożytku publicznego.

Summary: The paper concentrates on the evaluation of 1% of PIT and CIT as the sources of income of charity organizations in Poland. The analysis is conducted from the beneficiaries point of view. It is based on statistical data compiled from CSO, Bureau of Research and Klon/Jawor Association in the years 2010-2013. The analysis allows to formulate strengths and weaknesses of 1% mechanism.

Keywords: 1% of PIT and CIT, public benefit organisations.

1. Wstęp

Mechanizm odpisów 1% podatku dochodowego na rzecz organizacji społecznych funkcjonuje w Polsce od 2003 roku. Aby organizacje pozarządowe miały prawo uzyskać środki z 1%, muszą mieć status organizacji pożytku publicznego (OPP).

W okresie ponad dziesięciu lat funkcjonowania tego mechanizmu przepisy prawne zmieniały się kilkakrotnie. Od 2011 roku organizacje pożytku publicznego mogą uzyskiwać środki od płatników zarówno PIT, PIT liniowego, jak i CIT. Natomiast beneficjentami 1% są nie tylko organizacje społeczne, ale też indywidualne osoby. Wprowadzane zmiany budzą kontrowersje.

Celem artykułu jest przedstawienie i ocena funkcjonowania 1% z punktu widzenia beneficjentów, czyli organizacji pożytku publicznego. Na tle specyfiki OPP przedstawione zostaną rozważania dotyczące motywów uzyskania statusu OPP, zmian ich sytuacji finansowej, kierunków wydatkowania środków oraz czynników, które wpływają na zwiększenie środków z 1%. Rozważania oparte będą na danych statystycznych opracowanych przez GUS, Biuro Analiz Sejmowych oraz Stowarzyszenie Klon/Jawor w latach 2010-2013.

2. Pojęcie i zakres działalności pożytku publicznego

Zakres działalności sektora pozarządowego jest różny w poszczególnych krajach [*Global Civil Society* 1999]. Fundacje i stowarzyszenia, jako klasyczne organizacje non profit, nie są w stanie objąć całego wielopłaszczyznowego obszaru instytucji pozarządowych. Dlatego też wprowadza się przepisy mające na celu rozszerzenie zakresu tego sektora. Praktyką wielu krajów jest tworzenie tzw. organizacji społecznie użytecznych (*Charities*), których status umożliwia włączenie ich do sektora non profit [Ilczuk 1995].

W naszym kraju taka możliwość została stworzona dzięki ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, ogłoszonej w kwietniu 2003 roku [Ustawa z 24 kwietnia 2003].

Działalność pożytku publicznego definiowana jest jako działalność społecznie użyteczna prowadzona przez organizacje pozarządowe w sektorze zadań publicznych. Organizacja może prowadzić działalność przynoszącą zysk¹ pod warunkiem, że będzie on w całości przeznaczony na statutową działalność pożytku publicznego.

Zakres przedmiotowy organizacji pożytku publicznego (OPP) obejmuje dwie grupy zadań:

- zadania realizowane samodzielnie przez uprawnione podmioty,
- zadania realizowane przez te podmioty we współpracy z administracją publiczną. Zadania te dotyczą następujących obszarów:
 - pomocy społecznej,
 - usług społecznych,
 - działalności charytatywnej i wolontariatu,
 - ochrony praw człowieka,
 - ratownictwa,
 - ekologii,
 - bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego,
 - rozwoju gospodarczego,
 - integracji europejskiej,
 - wspomagania technicznego, szkoleniowego i finansowego wymienionych dziedzin [Ustawa z 24 kwietnia 2003].

¹ Nie może to być działalność gospodarcza w myśl ustawy o swobodzie działalności gospodarczej – Dz.U. z 2010 r. nr 220, poz. 1447 z późn. zm.

OPP mają przyznane określone przywileje. Należą do nich:

- zwolnienia z podatków: dochodowego, od nieruchomości oraz od czynności cywilnoprawnych,
- zwolnienia z opłat skarbowych i sądowych,
- zwolnienia z podatku VAT (m.in. w przypadku przekazania żywności na rzecz OPP) oraz towarów nieobjętych akcyzą lub otrzymanych w formie darowizny [Portal Organizacji Pozarządowych],
- uprawnienia dotyczące użytkowania nieruchomości,
- możliwość otrzymywania 1% podatku dochodowego na rzecz OPP.

Podmioty starające się o uzyskanie statusu organizacji pożytku publicznego spełniają następujące warunki:

- prowadzą działalność statutową na rzecz ogółu społeczności lub określonej grupy, ale pod warunkiem, że grupa ta jest wyodrębniona ze względu na szczególnie trudną sytuację życiową lub materialną w relacji do reszty społeczeństwa,
- działalność ta jest wyłącznie działalnością statutową organizacji pozarządowej i dotyczy zadań publicznych,
- stowarzyszenia mogą także prowadzić działalność na rzecz swoich członków,
- nie prowadzą działalności gospodarczej lub prowadzą ją w ramach służących realizacji celów statutowych,
- mają statutowy organ kontroli lub nadzoru [Ustawa z 24 kwietnia 2003].

Dodatkowym warunkiem, który został wprowadzony ustawą z dnia 19 sierpnia 2011 [Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011], jest obowiązek zamieszczania przez organizacje pożytku publicznego sprawozdania finansowego i sprawozdania merytorycznego na stronie internetowej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w terminie do dnia 15 lipca następnego roku.

3. Analiza wpływu uzyskania statusu OPP na działalność organizacji pozarządowych

3.1. Zakres analizy

Analiza dotyczy:

- motywów uzyskania statusu OPP,
- korzyści płynących z posiadania statusu OPP,
- form promocji OPP w celu uzyskania środków z 1% podatku dochodowego,
- przychodów z tytułu 1% podatku,
- kierunków wydatkowania środków z 1%,
- czynników wpływających na zwiększenie wpływów z 1%.

3.2. Motywy uzyskania statusu OPP

W tabeli 1 przedstawiono główne motywy, jakimi kierują się organizacje pozarządowe, starając się o uzyskanie statusu OPP.

Tabela 1. Powody, dla których organizacje starają się o status OPP

Motywy	Procent wskazań
Uzyskanie opłat z 1% podatku dochodowego	70
Podniesienie prestiżu	35
Ułatwienie w uzyskaniu dotacji ze środków publicznych	34
Ułatwienie w zdobyciu środków z innych źródeł	27
Ułatwienie kontaktów z sektorem publicznym	20
Możliwość korzystania z ulg podatkowych	16
Ułatwienie kontaktów z sektorem prywatnym	10

Źródło: [Ratajczak, Chojecki 2012].

Dane z tabeli 1 wskazują, że głównym celem uzyskania statusu OPP jest chęć pozyskania dodatkowych środków z tytułu 1% podatku dochodowego. Na taki motyw wskazało aż 70% organizacji. Drugim powodem jest podniesienie prestiżu, na co wskazuje 35% organizacji. Ważnym motywem jest możliwość uzyskania dotacji ze środków publicznych (34% wskazań) lub z innych źródeł (27% wskazań). Respondenci wskazują także na ułatwienie kontaktów z sektorem publicznym (20% wskazań) i z sektorem prywatnym (10% wskazań). Na korzyści z ulg podatkowych wskazuje 16% badanych, przy czym są to głównie organizacje o wysokich dochodach.

3.3. Korzyści płynące z posiadania statusu OPP

Z powyższych rozważań wynika, że najbardziej cenionym przywilejem, wynikającym z posiadania statusu OPP, jest możliwość otrzymania środków z 1% podatku dochodowego. Stąd, mówiąc o korzyściach wynikających z posiadania takiego statusu, respondenci wskazują przede wszystkim na rolę tego przywileju. Z badań wynika, że ocena korzyści płynących z posiadania statusu OPP jest zróżnicowana w zależności od stopnia zamożności organizacji. Obrazują to tabele 2, 3 i 4.

Tabela 2. Zmiana sytuacji finansowej organizacji po uzyskaniu statusu OPP (w %)

Przychody	Zdecydowana poprawa	Nieznaczna poprawa	Bez zmian	Pogorszyło się
Ogółem	28	57	12	3
1 mln+	100	-	-	-
300 tys.–1 mln	67	33	-	-
100 tys.–300 tys.	38	50	6	6
30 tys.–100 tys.	42	40	13	5
10 tys.–30 tys.	40	52	4	4
2 tys.–10 tys.	17	68	14	1
Poniżej 2 tys.	17	59	22	2

Źródło: [Ratajczak, Chojecki 2012].

Korzyścią z uzyskania statusu OPP jest poprawa sytuacji finansowej podmiotu. Większość badanych uważa, że środki w postaci 1% poprawiły ich sytuację finansową. Jednak najzamożniejsze organizacje odczuwają zdecydowaną poprawę, a im organizacja ma mniej środków, tym mniej wyraźna jest poprawa sytuacji finansowej.

Największymi beneficjentami wśród organizacji o statusie pożytku publicznego są instytucje najzamożniejsze osiągające przychody od 1 mln+ do 300 tys. Ich sytuacja finansowa zdecydowanie się poprawiła, co prawdopodobnie było spowodowane znacznym wzrostem kwoty przychodów z 1% podatku. Natomiast organizacje najbiedniejsze w nieznacznym stopniu poprawiły swoją sytuację finansową, ponieważ kwoty z 1% wykazywały umiarkowany wzrost. Może to oznaczać, że zamożne organizacje mają środki na reklamę i marketing, co przyczynia się do ich znacznej rozpoznawalności wśród ofiarodawców.

Zastanawiające jest natomiast, że liczba osób wspierających OPP wzrastała niezależnie od stopnia ich zamożności, z wyjątkiem tych najbiedniejszych o dochodach poniżej 10 tys. Może to oznaczać, że przy danej liczbie ofiarodawców środki z 1% na rzecz organizacji najbiedniejszych przekazują osoby o najniższych dochodach.

3.4. Formy promocji OPP w celu uzyskania środków z 1% podatku

Do głównych form promocji stosowanych przez OPP zaliczono:

- ogłoszenia w prasie lokalnej lub krajowej,
- wysyłanie listów lub e-maili do osób i znanych organizacji,
- rozwieszanie plakatów i billboardów,
- ogłoszenia w TV lokalnej i krajowej,
- ogłaszanie się na portalach internetowych,
- umieszczanie danych w darmowym programie do wypełniania PIT-ów.

3.5. Przychody OPP z tytułu 1%

Wartość przychodów OPP różniła się w zależności od tego, czy organizacja prowadziła płatną kampanię, czy nie (por. tabela 3).

Tabela 3. Środki z 1% otrzymane przez OPP w roku 2011

Rodzaje organizacji	Liczba OPP (tys. zł)	Wartość przychodów z 1% (mln zł)
Organizacje prowadzące płatną kampanię	2,3	331
Organizacje nieprowadzące płatnej kampanii	4,2	70

Źródło: [GUS 2013].

Dane z tabeli 3 wskazują, że kampanie promocyjne mają duży wpływ na ofiarność Polaków w postaci przekazania 1% podatku na rzecz OPP.

Potwierdzają to dane dotyczące 13 organizacji, które dostały najwięcej środków z tytułu odpisu 1% podatku.

Tabela 4. Trzynaście organizacji, które dostały najwięcej środków z 1%

Nazwa organizacji	Miejsce w latach:			2009 (mln zł)	2011 (mln zł)	2013 (mln zł)
	2009	2011	2013			
1. Fundacja Dzieciom „Zdążyć z Pomocą”	I	I	I	68,2	108,7	117
2. Fundacja Anny Dymnej	II	III	IV	8,9	7,5	6,2
3. Fundacja Pomocy Osobom Niepełnosprawnym „Słoneczko”	III	II	II	7,3	13,3	15
4. Fundacja TVN „Nie Jesteś Sam”	IV	V	IX	5,7	6,9	4,7
5. Fundacja „Na Ratunek Dzieciom z Chorobami Nowotworowymi”	V	VII	?	4,9	4,7	?
6. Dolnośląska Fundacja Rozwoju Ochrony Zdrowia	VI	VI	VI	4,2	6,0	5,9
7. Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce w Polsce	VII	XI	?	4,0	3,9	?
8. Stowarzyszenie Rodziców na rzecz Pomocy Szkołom „Przyjazna Szkoła”	VIII	IX	VII	3,9	4,5	4,8
9. Fundacja Dzieciom „Pomagaj”	IX	XXII	?	3,7	2,2	?
10. Fundacja Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy	X	XV	?	3,5	3,4	?
11. Fundacja Rosa	-	IV	IV	-	7,0	8,0
12. Avalone. Bezpośrednia Pomoc Niepełnosprawnym	-	VII	III	-	4,9	8,5
13. Polskie Stowarzyszenie Stwardnienia Rozsianego	-	X	X	-	4,5	4,6

Źródło: [MF 2009, 2011, 2012].

Z czteroletnich obserwacji wpływów z 1% osiągniętych przez OPP wynika, że lista organizacji o najwyższych dochodach z tego źródła zmienia się w niewielkim stopniu, a na jej czele są ciągle te same organizacje. Ich dochody są tak wysokie, że pozwalają na szeroką płatną kampanię. Ewenementem jest Fundacja Dzieciom „Zdążyć z Pomocą”, której dochody z tytułu 1% są prawie dziesięciokrotnie wyższe niż fundacji znajdującej się na drugim miejscu listy. Natomiast do najmniej uposażonych należy 15 organizacji, których dochody z tego źródła wynoszą 50-40 zł (miejsca 6814-6828).

3.6. Czynniki zwiększające wpływy z 1%

Ze względu na brak badań dotyczących motywów, jakimi kierują się ofiarodawcy, przeznaczając środki z 1% na rzecz OPP, można jedynie domniemywać, że kierują się oni kampanią reklamową i popularnością wybieranych organizacji. Te przypuszczenia można skonfrontować z badaniami przeprowadzonymi wśród samych zainteresowanych, czyli OPP (por. tabela 5).

Tabela 5. Czynniki wpływające na wzrost wpływów z 1%

Czynniki	Procent wskazań
Wysoki prestiż i dobry wizerunek organizacji w społeczeństwie	46
Atrakcyjny z punktu widzenia podatników obszar działania organizacji	34
Dorobek organizacji	32
Długa historia działalności	27
Obecność organizacji w mediach	26
Wsparcie znanej osoby	22
Charyzmatyczny lider organizacji	18
Atrakcyjny przekaz kampanii promocyjnej	15
Zwiększenie nakładów na kampanię promocyjną	8

Źródło: [Ratajczak, Chojecki 2012].

Przedstawione dane potwierdzają przypuszczenie o wpływie promocji na wysokość środków, jakie OPP uzyskują z 1%. Co prawda zwiększenie nakładów na kampanię promocyjną nie jest preferowane przez organizacje, to jednak obecność w mediach (26% wskazań), wsparcie znanej osoby (22% wskazań), charyzmatyczny lider (18% wskazań) czy też atrakcyjny przekaz kampanii (15% wskazań) są formami szeroko rozumianej promocji i reklamy organizacji.

Dane przedstawione w tabeli 5 dotyczą średniej liczby wskazań, niezależnie od stopnia zamożności organizacji. Z punktu widzenia najzamożniejszych organizacji, czyli tych, które z tytułu 1% otrzymują powyżej 1 mln zł, takie czynniki, jak obecność w mediach (50% wskazań) czy atrakcyjność kampanii reklamowej (38% wskazań) [Ratajczak, Chojecki 2012], dodatkowo potwierdzają przypuszczenie o ich wpływie na decyzje ofiarodawców.

3.7. Kierunki wydatkowania środków z 1%

Środki uzyskane z 1% są wykorzystywane przez OPP na różne rodzaje działalności.

Tabela 6. Rodzaje działalności realizowane przez OPP ze środków pochodzących z 1%

Rodzaje działalności	Procent wskazań
Koszty operacyjne	6
Bieżąca działalność organizacji	53
Rozwój działalności	24
Przekazanie środków konkretnym beneficjentom	12
Zwiększenie zatrudnienia	1
Informacje o możliwości przekazania 1%	1

Źródło: [Ratajczak, Chojecki 2012].

Zdecydowana większość środków uzyskanych z 1% przeznaczona jest na bieżącą działalność (53% wskazań), czyli na realizację statutowych celów społecznych, oraz na konkretnych beneficjentów (12% wskazań). Około ¼ środków przeznaczonych jest na rozwój organizacji, co może oznaczać tworzenie lub modernizację programów i projektów. Bardzo niewielki odsetek środków (1%) OPP przeznaczają na informacje o możliwości przekazania 1% na ich rzecz, co koliduje z danymi zwartymi w tabeli 5.

Część środków pochodzących z 1% przeznaczonych jest przez OPP na cele społeczne. W tabeli 7 przedstawiono dziedziny, na które wydatkowane są te środki. OPP podzielono na dwie grupy: wszystkie OPP i te, które uzyskują z 1% co najmniej 50 tys. zł.

Tabela 7. Dziedziny działalności OPP finansowane ze środków pochodzących z 1%

Dziedziny działania	Wszystkie OPP	OPP, które uzyskały z 1% co najmniej 50 tys.
Pomoc społeczna i humanitarna oraz ratownictwo	28	38
Ochrona zdrowia	13	33
Edukacja i działalność naukowo-badawcza	13	10
Ochrona środowiska	3	7
Sport, turystyka, rekreacja, hobby	21	4

Źródło: [GUS 2013].

Przedstawione dane wskazują, że dominującym kierunkiem wsparcia jest pomoc społeczna i humanitarna oraz ochrona zdrowia, przy czym bogatsze OPP przeznaczają na ten cel znacznie większy odsetek środków niż wszystkie organizacje. Z kolei wśród tych ostatnich dużym zainteresowaniem cieszy się sport, turystyka i rekreacja (21% wskazań). Edukacja i działalność naukowo-badawcza wspierane są przez obie grupy organizacji w podobnym zakresie, z niewielką przewagą wszystkich OPP (13% w stosunku do 10%).

4. Zakończenie

Od momentu wprowadzenia w życie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie systematycznie rośnie liczba organizacji o takim statusie. Jednak ich udział w ogólnej liczbie organizacji pozarządowych jest niewielki i w 2012 roku wyniósł jedynie ok. 8%. Także środki pochodzące z tego źródła nie są zbyt wysokie i stanowią ok. 2% ogólnej kwoty przychodów.

Badania przeprowadzone wśród organizacji posiadających taki status wskazują, że głównym motywem jego uzyskania jest możliwość otrzymania środków z 1% podatku dochodowego. Innym ważnym motywem jest podniesienie prestiżu organizacji, co ułatwia kontakty zarówno z sektorem publicznym, jak i prywatnym i pozwala na zdobycie dodatkowych środków z tych źródeł.

Efektom uzyskania statusu organizacji pożytku publicznego (OPP) jest poprawa sytuacji materialnej organizacji. Jednak rozkład kwot uzyskanych z 1% jest bardzo nierównomierny. Największymi beneficjentami są organizacje najbogatsze, posiadające dochody przekraczające 1 mln zł. Natomiast organizacje najbiedniejsze w nieznanym stopniu mogą poprawić swoją sytuację materialną. Wynika to m.in. z braku środków na reklamę i marketing.

Zdecydowana większość organizacji informuje podatników o możliwości przekazania 1% podatku, korzystając ze swoich stron internetowych oraz ulotek i gadżetów. Natomiast wykorzystanie innych kanałów dystrybucji informacji jest zróżnicowane w zależności od stopnia zamożności OPP. Najwięksi beneficjenci wykorzystują kosztowne strategie, takie jak: media o zasięgu krajowym (prasa, radio, telewizja), plakaty, billboardy, znane portale internetowe, imprezy itp. Nakłady przeznaczone na promocję wzrastają proporcjonalnie do kwot pozyskanych z 1%.

Kampanie promocyjne mają zdecydowany wpływ na przychody uzyskane z 1%. Na około 5,5 tys. OPP 2,3 tys. organizacji deklarujących prowadzenie płatnych kampanii reklamowych uzyskało 331 mln zł przychodów z 1%, natomiast 4,2 tys. organizacji, które takich kampanii nie prowadzą, otrzymało jedynie 70 tys. zł.

Potwierdzeniem tych danych jest fakt, iż najzamożniejsza organizacja (Fundacja Dzieciom „Zdążyć z Pomocą”) uzyskała w 2013 roku 117 mln zł, a najbiedniejsza – nieco ponad 40 zł wpływu (miejsce na liście 6828).

Większość uzyskanych środków OPP przeznaczają na bieżącą działalność, rozwój, koszty operacyjne oraz dla konkretnych beneficjentów. Organizacje nie deklarują wysokości środków na reklamę i promocję.

Wśród obszarów, na jakie wydatkowane są zgromadzone środki, dominuje pomoc społeczna, sport, turystyka i rekreacja, ochrona zdrowia oraz edukacja. Najmniej środków przeznaczają na ochronę środowiska.

Mechanizm 1% jest jednym ze źródeł zasilania organizacji pożytku publicznego i powinien być instrumentem realizacji pożytku publicznego, czyli służyć dobru ogółu. Tymczasem idea ta została w naszym kraju podważona przez akceptację działań, które temu dobru nie służą. Do głównych słabości mechanizmu 1% można zaliczyć:

- Możliwość tworzenia subkont dla indywidualnych beneficjentów. Jest to zaprzeczenie sensu mechanizmu 1% jako instrumentu realizacji pożytku publicznego. W rzeczywistości beneficjentem nie jest organizacja pożytku publicznego, ale indywidualni podopieczni. W ten sposób OPP uciekają od odpowiedzialności za właściwą realizację idei pożytku publicznego. Subkonto jest swoistym uprzywilejowaniem środków przeznaczonych dla organizacji na działalność pożytku publicznego [Makowski 2011].
- Możliwość przeznaczenia 1% dla organizacji świadczącej usługi na rzecz podatnika, np. szkoły społecznej, fundacji medycznej, stowarzyszenia sportowego itp.
- Możliwość korzystania z mechanizmu 1% przez fundacje korporacyjne, które uzyskały status pożytku publicznego.

- Możliwość korzystania przez podatników z darmowych programów do rocznych rozliczeń podatkowych, w których konkretne organizacje pożytku publicznego (lub nawet jedna) wskazane są jako beneficjenci 1% [Perkowski 2011].

Do przedstawionych słabości należy dodać jeszcze jedną – trudność w uzyskaniu informacji dotyczących wydatkowania środków pozyskiwanych przez organizacje pożytku publicznego z 1% podatku. Dlatego też postuluje się, aby Departament Pożytku Publicznego Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej przeprowadził szeroką i skrupulatną ewaluację w trzech aspektach:

- prawnym (zgodność z przepisami dotyczącymi pożytku publicznego),
- celowościowym (zgodność ze statutem),
- efektywnościowym (w jakim stopniu działania prowadzone przez beneficjentów 1% służą racjonalnemu osiągnięciu celów społecznych) [Perkowski 2011].

Literatura

Global Civil Society. Dimensions of the Nonprofit Sector, 1999, The Johns Hopkins Center for Civil Society Studies, Baltimore MD.

GUS, 2013, Departament Badań Społecznych i Warunków Życia Organizacji Pożytku Publicznego i 1%. Wstępne wyniki badań, Warszawa.

Ilczuk D., 1995, *Organizacje non profit w kulturze*, Instytut Kultury, Warszawa.

Makowski M., 2011, *Czy mechanizm jednego procentu jest publicznie pożyteczny?*, Trzeci Sektor, nr 24.

MF 2009, 2011, 2012, Ministerstwo Finansów, Departament Podatków Dochodowych, Warszawa, www.mf.gov.pl.

Perkowski T., 2011, *Mechanizm jednego procenta jako „falszywa” filantropia*, Trzeci Sektor, nr 24.

Portal Organizacji Pozarządowych, <http://www.ngo.pl/x/431182>.

Ratajczak J., Chojecki J., 2012, *Wpływ statusu OPP na działalność organizacji*, Raport z badań Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz.U. nr 96, poz. 873.

Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej z 2 lipca 2004 r., Dz.U. 2010, nr 220, poz. 1447, z późniejszymi zmianami.

Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. nr 209, poz. 1244.